

Battlefield Tour 1st Battalion The Border Regiment

Op 6 oktober 2018 was er de Battlefield Tour **1st Battalion The Border Regiment** in de Slag om Arnhem. Een bijzondere tour, want terwijl we pakkende verhalen te horen kregen van de deskundige gidsen Luuk Buist en Erik Jellema, werden scenes uitgebeeld door de groep War Department Living History (WDLH).

We begonnen de tour bij **de Reijerskamp**, gelegen in Wolfheze. Daar bevond zich Landing Zone 'S' van de Britse 1^e Air Landing Brigade.

Start van de tour

Het 1st Battalion Border Regiment heeft exact gedaan wat het kreeg opgedragen: na de landing op Landing Zone **S**, namelijk het landingsterrein **X** beveiligen voor de tweede lift, om vervolgens gefaseerd terug te trekken op het divisiebruggenhoofd. Het bataljon verdedigde uiteindelijk het westelijk deel van de perimeter bij Oosterbeek.

In de nabijheid stond de Living History groep War Department onder leiding van Joey Frost gereed om ons uitleg te geven van hun doen en laten. Zij zouden ons deze dag vergezellen naar diverse locaties om uit te beelden hoe het daar aan toe is gegaan.

Uitleg Living History groep

Daarna reden we met de bus over de Duitsekampweg naar Renkum. In de bus zagen we de Borderers van de WDLH lopen over de Duitsekampweg. Levensrecht uitgebeeld.

Borderes in slagorde

Onze gids Erik Jellema wees ons tijdens de rit op enkele markante punten, zoals het bos waarin de A Coy stelling heeft genomen om de landingsterreinen X en Z te beveiligen voor de tweede lift en de locatie

waar de bekende foto is gemaakt van twee Nederlandse commando's op 18 september 1944.

De twee Nederlandse commando's (Italiaander in het midden en Van der Meer links van hem)

We reden naar de steenfabriek in de Jufferswaard te Renkum. In 1944 werden de bedrijfsgebouwen bij oorlogshandelingen zwaar beschadigd. Ze zijn daarna niet weer opgebouwd. De door de natuur overwoekerde ruïnes zijn nog duidelijk aanwezig, ook zijn er nog overblijfselen van een spoorbaantje dat door de fabriek was aangelegd voor het vervoer van klei en kolen. We stonden op de kleiberg. Uit deze klei werden de stenen vervaardigd. De fabriek lag in de oorlog echter stil.

Uitleg op de kleibult bij de steenfabriek in de Jufferswaard

Op deze kleiberg had het 14^e peloton van het Border Regiment posities ingenomen. Na de geallieerde landingen ging de 10^e Schiffs-stamm-Abteilung op de fiets vanuit de Betuwe naar de Grebbeberg bij Rhenen. De 4^e compagnie van deze eenheid ging in de aanval op de steenfabriek, gesteund door geschut gemonteerd op half-tracks, de zogenaamde Stummels, bemand door SS'ers. De 14^e compagnie van het Border Regiment koos het hazenpad. Doordat de weg door de Duitsers versperd was werd besloten het anti-tankgeschut achter te laten en de Vickers mitrailleurs in draaglast over de schouder mee te nemen en onder dekking van de dijk weg te rennen naar de Westerbouwing. Deze actie werd voor ons visueel gemaakt door re-enactment.

Vickers machinegeweer in draaglast

Vervolgens gingen we naar de Westerbouwing waar we uitzicht hadden op de Rijn en aan de overkant op de toren van Driel en verder op de spoorbrug bij Arnhem. Aan de gevel van het restaurant op zagen we een plaquette dat herinnert aan de officieren en manschappen van The 1st Battalion The Border Regiment.

Uitzicht op de spoorbrug en plaquette op de Westerbouwing

Op de parkeerplaats hadden we uitzicht op het huis van familie Van Daalen. In september 1944 was de onverzettelijke Nederlandse marineofficier Douw van der Krap die in zijn eentje strijd voerde tegen de Duitse bezetter, daar ondergedoken. Langs dit huis loopt de Veerweg. Tijdens de Slag om Arnhem was Douw van der Krap commandant van het Oranjebataljon.

Van Daalen huis onderduikplaats van Douw van der Krap

Even verderop, nummer 5, een boerderijencomplex, was de commandopost van B Coy. Verder naar het zuiden richting de Rijn bevond zich een sectie van het 14^e peloton onder leiding van Corporal Hunter. Net west van het restaurant de Westerbouwing waren de andere twee secties van het 14^e peloton ingegraven. Dit 14^e peloton stond onder bevel van Sergeant Watson.

Sergeant Thomas Watson

Vervolgens langs de Rijnoever en de Veerweg lag het 13^e peloton onder leiding van de van Canadese Canloan officier Lieutenant John Wellbelove.

Lieutenant John Wellbelove

Op 17 september werd het Duitse **Bataillon Wossowsky** richting Arnhem gedirigeerd om weerstand te bieden aan de geallieerden. Deze eenheid kwam in gevecht met de Britten op de Westerbouwing. De Duitsers leden zware verliezen. Een andere eenheid die een rol speelde was de Duitse Panzer eenheid 224 met 17 op de Fransen buitgemaakte vlammenwerpertanks. Deze eenheid was gelegerd bij Ypenburg en had als taak de kust te verdedigen. Toen Operatie Market Garden begon, kreeg deze eenheid de opdracht met de tanks naar Arnhem te rijden. De eenheid meldde zich bij **Kampfgruppe Von Tettau**. Onderweg was één tank verloren gegaan, dus kon hij nog beschikken over de overige 16 tanks. Hij verdeelde die over twee van zijn voorste bataljons. Zo kwamen vier buitgemaakte Franse Char B vlammenwerpertanks onder bevel van **Batallion Schultz**, die deze weer onder bevel zette bij **Bataillon Wossowsky**. Zij moesten oprukken richting Oosterbeek.

Daarna reden we met de bus naar de Sonnenberglaan, waar de voormalige locatie van Huize (Kasteel) Sonnenberg zich bevond. Hier verliet de bus ons en de tour ging te voet verder.

Thans staat er een appartementencomplex. Aan het eind van het pad bevindt zich de Utrechtseweg die loopt van Oosterbeek naar Renkum. We zijn op korte afstand van het divisie hoofdkwartier dat tijdens de gevechten gevestigd was in hotel Hartenstein, thans het Airborne Museum. Aan de overkant van de weg bevond zich de Regimental Aid Post van het Border Regiment. Dit gebied werd verdedigd door het Border Regiment en het 1^e squadron Royal Engineers en de 261^e Airborne Field Company Royal Engineers waaronder Sergeant Mervin Potter, commandant van een bulldozereenheid.

Aan de noordkant van de Sonnenberglaan bevond zich de A Company van het Border Regiment. Die kwamen we reeds tegen in de bospunt vlakbij het spoor in Wolfheze. Die hadden al verliezen geleden omdat ze daar door Duitse vliegtuigen beschoten waren en uiteindelijk komen zij in dit gebied terecht, waar ze zich hebben ingegraven tegen de avond van 18 september. In dit gebied zaten verder nog Glider Pilots ter verdediging.

Op de Sonnenberglaan ter hoogte van het weiland bevond zich een 17 pponder anti-tankkanon. Dit 17 pponder anti-tank kanon heeft twee schoten afgevuurd (zijn enige gedurende de hele operatie) op een Char B tank die vanuit het noorden kwam.

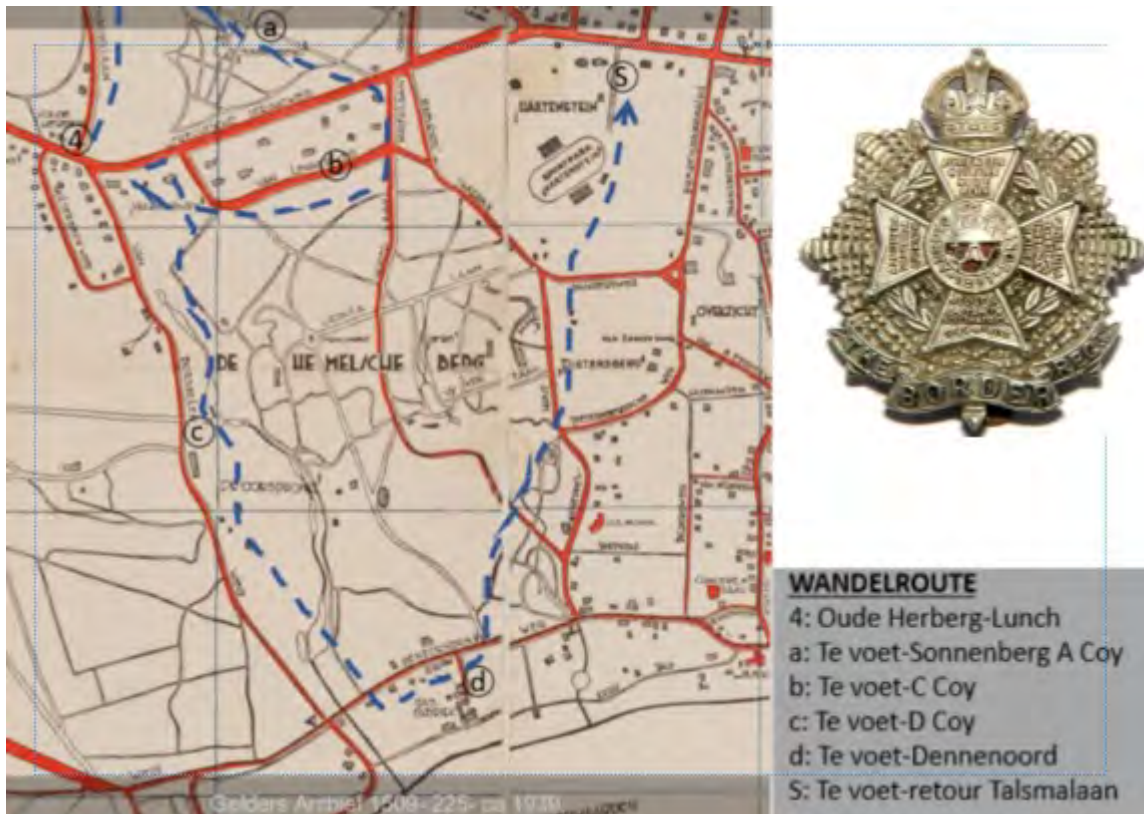

De Char B tank aan de Sonnenberglaan die werd uitgeschakeld door de Britse 17 pponder (rechts)

Luuk Buist licht het verhaal toe op de plaats waar de 17 pponder heeft gestaan.

Vervolgens gingen we naar de Oude Herberg om te lunchen.

Wandelroute Battlefieldtour 1st Border zaterdag 6 oktober 2018

Het middagprogramma begon aan de Van Lennepweg waar door Linving History exact werd uitgebeeld hoe de mannen van het 15^e en 16^e peloton van C company in stelling lagen.

Toen en Nu: "In stelling aan de Van Lennepweg"

Uit de richting van de (K)oude Herberg naderde de Char B tank van Leutnant Siegfried Giesa. Omdat de 17 ponder Gallipoli II nog niet in stelling was heeft Captain Peter Chard geprobeerd deze tank met een PIAT op 20 meter afstand uit te schakelen. Toen dat mislukte wilde hij handgranaten in de koepel gooien, maar hierbij is hij vol geraakt door de vlammenwerper van deze tank. Chard, in brand, rende terug naar de dekking van zijn eigen linie en riep zijn maten om hem neer te schieten om een einde aan zijn lijden te maken. Geprobeerd werd echter zijn leven te redden door hem in zand te rollen en de vlammen te doven. Peter Chard is op 9 oktober 1944 alsnog aan zijn verwondingen bezweken.

Op de hoek van de Van Lennepweg en de Utrechtseweg was inmiddels het Gallipoli II antitankkanon bemand door Pte Joe Cunnington, Taffy Barr en Wilf Pridmore in stelling gebracht om vervolgens de Char B tank van Leutnant Siegfried Giesa van Panzer Kompanie C224 te vernietigen.

Links de bemanning van de Gallipoli II in actie tegen de Char B tank (rechts) van Lieutenant Siegfried Giesa.

Gies tijdens en na de oorlog (Still uit de documentaire Battle of Arnhem – Both sides of the line via YouTube)

Verder bezochten we nog een locatie aan de Van Lennepweg waar de bekende foto van een 23 Mortar platoon is gemaakt aan de Van Lennepweg. De mortierput is nog duidelijk te zien.

Mortierput van 23 Mortar platoon aan de Van Lennepweg toen en nu, met onze gids Luuk Buist

De bemanning van de mortiersectie Cpl Jim McDowell, Pte Ron Tierney en Pte Norman Jock Knight in 1984

Aan de Van Borsseleweg staat een oude boerderij, In 1944 tijdens de slag om Arnhem hoofdkwartier en verbandpost van D Company van The Border Regiment.

In deze boerderij bevond zich het hoofdkwartier van D Company van het Border Regiment.

Vanuit het hoofdkwartier van D Company is nog geprobeerd contact te leggen met het hoofdkwartier in hotel Hartenstein door een verbindingsman die daar naar toe ging. Maar toen hij op de terugweg was kreeg hij sterk de indruk dat het gebied rond het hoofdkwartier van D company reeds in vijandelijke handen was. Van D company waren nog slechts 30 man over. De rest was gesneuveld, gewond of krijgsgevangen. De Medic die ook in het hoofdkwartier van D Company zat, had een kelder vol gewonden. We kregen het verhaal te horen hoe onder uiterst erbarmelijke omstandigheden een been moest worden geamputeerd (met een ijzerzaagdraad), Hiermee wist de Medic het leven van één van de mannen te redden. Een voorbeeld hoe nijpend de toestand was geworden. Uiteindelijk moest een korporaal een briefje van brigade-generaal Hicks naar de enige overgebleven officier in het hoofdkwartier van de D Company brengen In dat briefje stond de plaats en het tijdstip waarop men zich moest verzamelen in verband met de evacuatie. Deze korporaal is er niet doorheen gekomen, maar het briefje is later terug gevonden en zou zich moeten bevinden in het depot van het Airborne Museum.

In het kader van het onderwerp “Burgers in de Frontlinie” vertelt onze gids Luuk Buist over zijn grootouders die naar de **Oorsprong** zijn gevlucht om te ontkomen aan de hevige strijd in Oosterbeek. Zij hadden geen kelder om in te schuilen en zochten een goed heenkomen. Aanvankelijk in een boerderijtje, maar vervolgens bij een boom aan de rand van een zogenaamde “sprengkop” waar zijn grootvader zwaar gewond raakte. Grootmoeder en de kinderen vluchtten weg. Hij overleed ter plekke. Pas na de oorlog is zijn grootvader op deze plaats teruggevonden. Zijn verhaal brengt de oorlog heel dichtbij.

Uitleg op de Oorsprong

We lopen over het landgoed De Oorsprong. Op 18 september 1944, tijdens de Slag om Arnhem, lag Huize de Oorsprong middenin de vuurlinie. Het landhuis dat er toen stond werd volledig verwoest.

Huize De Oorsprong dat tijdens de Slag om Arnhem volledig werd verwoest.

Zwembad De Oorsprong

We zien het zwembad dat bij het landhuis hoorde en na een periode van verval weer is hersteld en lopen langs de moestuinen waar zich ook nog een schuilbunker bevindt die door de laatste eigenaar is gebouwd.

Op de locatie van de schuilbunker van het voormalige landhuis hebben we een schitterend uitzicht over het landgoed. Op het weiland richting de Westerbouwing heeft major Armstrong (commandant B Coy) met zijn mannen zware verliezen geleden. Op de locatie van het landhuis was het 21ste peloton van Lieutenant Holt ingegraven. Langs de van Borselenweg, die grenst aan het landgoed, lag het 20ste peloton en daarachter lag het 22ste peloton. In de boerderij waar we net vandaan kwamen, was het hoofdkwartier van D Company van het Border Regiment. Het 19^e peloton lag helemaal bij de rotonde net oost van Doorwerth en heeft twee dagen nodig gehad om zich uiteindelijk terug te trekken op de positie van D Coy. Op dit punt horen we over Lieutenant Philip Holt van het 21ste peloton van de D Company die hier gesneuveld is op 21 september 1944, dezelfde datum waarop de grootvader van onze gids Luuk Buist is overleden, Wellicht zijn beide slachtoffer van dezelfde mortierbeschieting. Lieutenant Philip Holt is begraven in de tuin van het huize De Oorsprong en op 27 mei 1946 herbegraven op de Airborne begraafplaats te Oosterbeek. Onze gids vermeldt dit feit omdat vanuit de familie de rouwkaart en een brief, geschreven door de moeder van Lieutenant Holt aan zijn pelotonssergeant, is verkregen.

Tenslotte komen we op de laatste verdedigingslinie van het 1st Border Regiment op de locatie van Huize Dennenoord aan de Benedendorpseweg. Dennenoord was tijdens de gevechten een verbandpost en werd zwaar beschadigd. In de jaren '70 is het gesloopt waarna er een villaparkje is gebouwd. Hier vandaan werd met wat er nog over was aan manschappen teruggetrokken naar de Rijn die met bootjes werd overgestoken in de nacht van 25 op 26 september 1944 tijdens operatie Berlin.

De zwaar beschadigde villa Dennenoord aan de Benedendorpseweg te Oosterbeek, in de laatste verdedigingslinie van het 1st Border Regiment.

Tekst en opmaak: Alfred Saak en Ruurt Hut

Foto's: Alfred Saak en Erik Jellema